

Ülevaade 2023. aasta III kvartali puiduturust

Teostaja: OÜ Tark Mets,
Heiki Hepner

Tellija: Eesti Erametsaliit

Puiduhind Eestis ja Soomes

Puidutööstuses on olukord kuust kuusse keerulisemaks muutunud. Majanduslangus ja ehitusturu vähenemine peegeldub tagasi ümarpuiduturult. Nii okaspuu- kui lehtpuupalkide hinnad on kolmanda kvartaliga selgelt langenud. Samal ajal on paberipuidu sordid on kallinenud ja arvestatava hinnatõusu on teinud just okaspuupaberipuit. Tõusnud on ka küttepuidu hind.

Okaspuupalkide hinnad on alates aprillist olnud langustrendis ja see langus jätkus ka kolmandas kvartalis, kuid märksa laugemalt. Männipalgid odavnesid kolme kuuga 3,5%, männipeenpalgid 6,5%, kuusepalgid 5,9% ja kuusepeenpalgid 4,4%. Aastataguse ajaga hindu võrreldes on hinnad tugevalt kukkunud. Männipalk ja männipeenpalk on aastaga odavnenud ligi kolmandiku (vastavalt 31,1% ehk 38,2 €/tm ja 30,1% ehk 32,6 €/tm) Kuusepalk on samal ajal odavnenud ligi viiendiku (19% ehk 18,3 €/tm) ja kuusepeenpalk 13,9% (12,5 €/tm). 2023. aasta kolmanda kvartali lõpu seisuga oli keskmine hind erametsa hinnastatistika alusel männipalgil¹ 84,70 €/tm, männipeenpalgil² 75,66 €/tm, kuusepalgil³ 77,95 €/tm ja kuusepeenpalgil⁴ 77,62 €/tm (vt joonis 1, tabel 1).⁵

Riigimetsast müüdavatest okaspuupalkidest kõik sortimendid kallinesid erinevalt eelmise kvartaliga, kusjuures männipalgid kallinesid kuusepalkidega võrreldes enam. Suurimad tõusjad olidki männipeenpalk (23%) ja männipalk (16,8%). Kõige vähem kallines kuusepeenpalk (7,7%). Aastataguse ajaga hindu võrreldes on pilt hoopis teine. Ainult latid on kallinenud (männilatt 41,6% ja kuuselatt 5,1%). Ülejäänud sortimendid on rohkemal või vähemal määral odavnenud: männipeenpalk 10,7%, männipalk 22,4%, kuusepeenpalk 3,8% ja kuusepalk 5,9% (vt joonis 2 ning tabel 2).

Kui II kvartalis oli meie põhjanaabritel ainsaks sortimendiks kuusepalk, mis ei odavnenud, siis nüüd on täpselt vastupidi. Kuusepalk on ainsaks sortimendiks, mis odavnes. Hinnamuut on Soomele omaselt tagasihoidlik (0,4%). Kui männipalk kallines kolme kuuga mõõdukalt (2,8%) ja kuusepeenpalk märgatavalt palju (18,2%), siis männipeenpalgi hind tegi erilise hüppe ülesse ning kallines koguni 52,7%. Aastataguse ajaga võrreldes on kõik hinnad tõusnud, aga taas on peenpalgi hinnad oluliselt rohkem kasvanud. Nii on männipalk kallinenud 4,9%, kuusepalk 2,2%, männipeenpalk 54,4% ja kuusepeenpalk 21,5% (vt joonis 3 ja tabel 3).

Nii nagu okaspuupalgid, on ka erametsast müüdav lehtpuu jämesortiment möödunud kvartaliga odavnenud. II kvartaliga võrreldes, on eripäraks kasepaku ja -palgi hinna märgata langus (vastavalt 9,5% ja 14,7%). Haavapalk odavnes samal ajal 4,1% ja lepapalk 5,4%. Eelmise aasta septembriga hindu võrreldes on kase sortimentide hinnalangus selgelt väiksem võrreldes haava- ja lepapalgi odavnemisega. Aastaga on kasepaku hind langenud 3,8% (6,9 €/tm), kasepalgil 13,1% (17,7 €/tm), haavapalgil 34,7% (32,7 €/tm) ja lepapalgil 23% (20,5 €/tm). 2023. aasta kolmanda kvartali lõpu

¹ Diameetrivahemiku 18-26 cm ja pikkuse 4,3 ja 5,2 m keskmine hind.

² Diameetrivahemiku 14-18 cm ja pikkuse 4,3 ja 5,2 m keskmine hind.

³ Diameetrivahemiku 18-26 cm ja pikkuse 4,3 ja 5,2 m keskmine hind.

⁴ Diameetrivahemiku 14-18 cm ja pikkuse 4,3 ja 5,2 m keskmine hind.

⁵ Puiduturu ülevaate koostamisel on pärast Keskühistu Eramets (edaspidi KÜ Eramets) moodustamist kasutatud ümarpuidu hindade arvutamiseks KÜ Erametsale ettevõtete poolt tehtud hinnapakumisi. Alates 2014. a IV kvartalist on lisatud Eesti Puidumüügikeskuse (EPK) hinnastatistika. Mõlemad hinnastatistikad tuginevad kindlate ettevõtete ostuhindade aritmeetilisele keskmisele. Kui algselt esitleti mõlemat statistikat eraldi, siis alates 2016. aasta algusest on kasutusel ühine hinnastatistika. Et tulemused oleksid varasemate perioodidega võrreldavad, on nad ümber arvutatud kuni 2014. a detsembrini, mil alustati EPK hinnastatistika kogumist. Enne 2014. aasta detsembrist toodud keskmised hinnad tuginevad jätkuvalt ainult KÜ Erametsa hinnastatistikale. Ühise nimena kasutatakse alates 2016. aastast erametsa hinnastatistika.

seisuga oli keskmine hind erametsa hinnastatistika alusel kasepakul⁶ 174,73 €/tm, kasepalgil⁷ 117,57 €/tm, haavapalgil⁸ 61,60 €/tm ja lepapalgil⁹ 68,65 €/tm (vt tabel 1 ja joonis 1).

Enamus riigimetsast müüdavatest lehtpuupalkidest on möödunud kvartaliga odavnenud: kasepeenpalk 28,3%, kasepalk 19,5%, kasespoonipakk 14,4%, ja sanglepapalk 4,1%. Haavapalk on samal ajal kallinenud 3,8%. 2022. aasta septembriga hindu võrreldes on pilt mitmekesisem. Kui männipeenpalk on odavnenud 27,9%, siis kasepalk ja kasespoonipakk on kallinenud (16,6% ja 29%). Haavapalk on aastaga odavnenud 8,1% ja halli lepa palk 11,6%, sanglepapalk on aga kallinenud 9,8%. Tammepalgiga tehtid III kvartalis tehinguid ainult juulis ja saarepalgiga tehinguid ei tehtudki (vt joonis 2 ja tabel 2).

Kui Eestis jääb kasepalgi hinnatipp mitme kuu kaugusele, siis Soomes jätkab kasepalgi hind rekordite püstitamist. Kvartaliga kasvas tihumeetri hind 8,3% ja aastaga 22,1% (vt joonis 3 ja tabel 3).

Paberipuiduturul¹⁰ on erinevalt esimesest poolaastast hinnad tõusule keeranud, kusjuures okaspuupuit on täitsa arvestatavalt kallinenud (12,7%). Kasepuidu hinnatõus on olnud õrn (2,2%) ja haavapuit on sisuliselt jäänud samale tasemele (hinnakasv 0,1%). Eelmise aasta septembriga võrreldes on kõik hinnad väga tugevalt miinuses. Nii on männipuit odavnenud 39,5% (34,4 €/tm), kuusepuit 40,0% (35,2 €/tm), kasepuit 55,5% (69 €/tm) ja haavapuit 52,5% (48,5 €/tm). Kallimaks sordiks on jätkuvalt kasepuit ja odavaimaks haavapuit, kusjuures haavapuidu hind püsib napilt kõrgem küttepuidu hinnast. 2023. aasta kolmanda kvartali lõpu seisuga oli keskmine hind erametsa hinnastatistika alusel männi- ja kuusepaberipuidul 52,77 €/tm, kasepaberipuidul 55,38 €/tm ja haavapaberipuidul 43,83 €/tm (vt tabel 1 ja joonis 1).

Riigimetsast müüdavate paberipuidu sortide hinnad on jätkuvalt langustrendis, kuigi juuli ja augustiga võrreldes on septembri hinnad selgelt kõrgemad. Kolme kuuga on kõige vähem odavnenud kuusepuit (0,7%). Talle järgnevad kasepuit (4,9%), haavapuit (10,8%) ja männipuit (18%). Kallimaks sordiks on jätkuvalt kasepuit ja odavaimaks haavapuit. 2022. aasta septembriga hindu võrreldes on hinnalangus märgatavalt suurem. Aastaga on kõige enam odavnenud kasepuit (38%). Talle järgnevad männi- ja kuusepuit ca 27% ning haavapuit 14% (vt tabel 2 ja joonis 2).

Põhjanaanabrite paberipuiduturul kasvasid kõikide sortide hinnad nii kolme kuu kui aasta lõikes. Kvartaliga kallines enim männipuit (8,3%). Kuusepuidu hind tõusis 3,2% ja kasepuidul 1,7%. Eelmise aasta septembriga võrreldes on paberipuidu hinnakav hoopis teisest mastis. Nii on aastaga männipuit kallinenud 22,1%, kuusepuit 19,7% ja kasepuit 18,8%. Vaatamata suurimale hinnakasvule on odavaimaks sordiks männipuit. Kalleima sordi tiitel kuulub kuusepuidule (tabel 3, joonis 3).

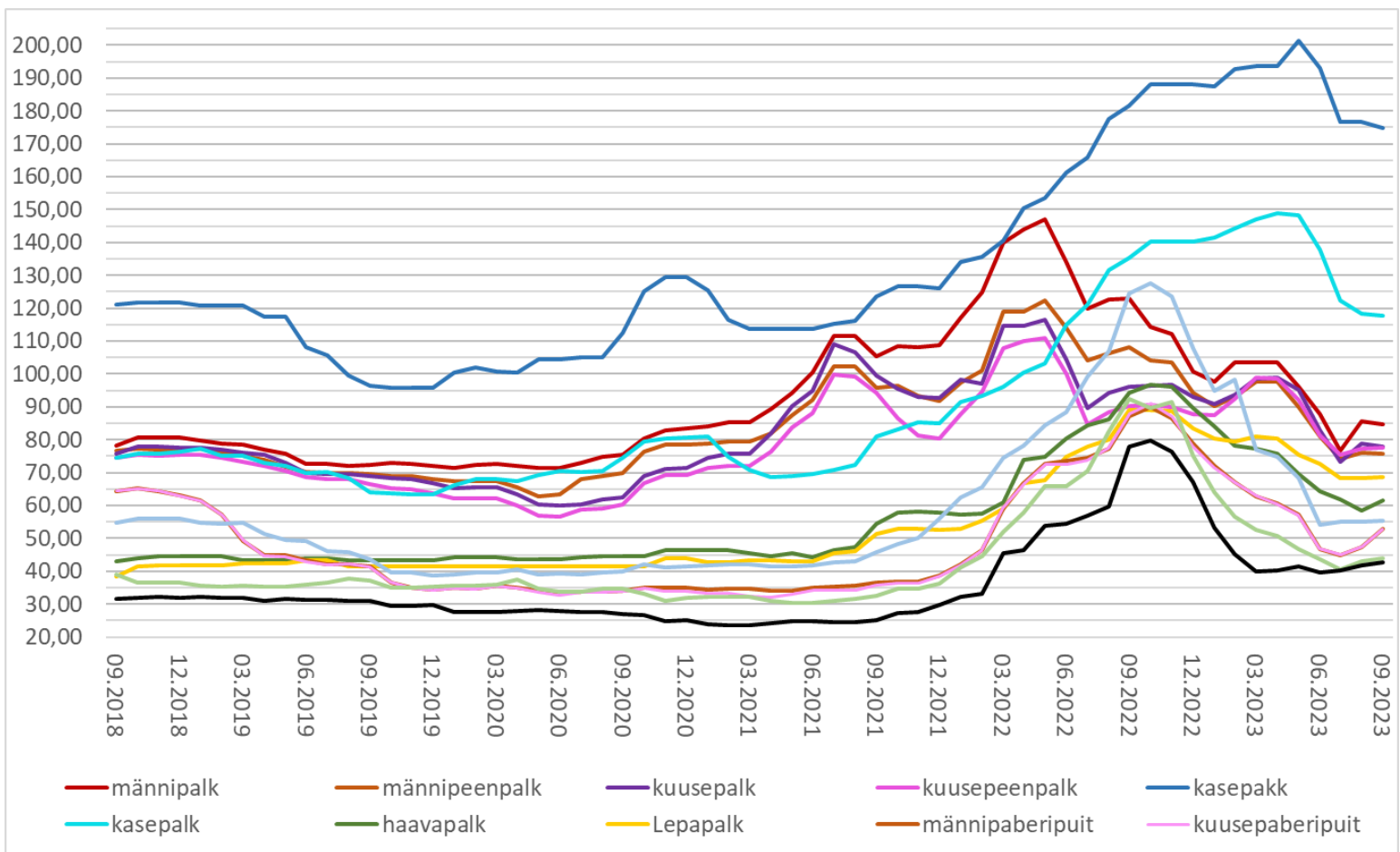
⁶ Spoonipaku kvaliteediga läbimõõduga alla 30 cm.

⁷ Diameeter vahemikus 18-25 cm, sh madalama kvaliteediga vineeripakk.

⁸ Diameeter vahemikus 18-25 cm.

⁹ Diameeter vahemikus 18-25 cm.

¹⁰ Erametsa hinnastatistika tugineb sadama piirkonna kokkuostuhindadel.

Joonis 1. Erametsa puidu hinnad €/tm ilma käibemaksuta suuremate ettevõtete lõpplaohindade alusel¹¹

Tabel 1. Erametsa ümarpuidu hinnad käibemaksuta lõpplaos seisuga september 2023¹²

Sort	Hind euro	Hinnamuut võrreldes eelmise kvartali hinnaga	Hinnamuut võrreldes aasta taguse hinnaga
männipalk	84,70	-3,5%	-31,1%
männipeenpalk	75,66	-6,5%	-30,1%
kuusepalk	77,95	-5,9%	-19,0%
kuusepeenpalk	77,62	-4,4%	-13,9%
kasepalk	174,73	-9,5%	-3,8%
kasepalk	117,57	-14,7%	-13,1%
haavapalk	61,60	-4,1%	-34,7%
lepapalk	68,65	-5,4%	-23,0%
männipaberipuit	52,77	12,7%	-39,5%
kuusepaberipuit	52,77	12,7%	-40,0%

¹¹ Hinnastatistika aluseks on KÜ Erametsale ja EPK-le ettevõtete poolt pakutud sortimentide aritmeetilised keskmised lõpplaohinnad.

¹² Hinnastatistika aluseks on KÜ Erametsale ja EPK-le ettevõtete poolt pakutud sortimentide aritmeetilised keskmised lõpplaohinnad.

kasepaberipuit	55,38	2,2%	-55,5%
haavapaberipuit	43,83	0,1%	-52,5%
küttepuuit	42,87	7,8%	-44,9%

Tabel 2. RMK sortimentide vahelaohinnad €/tm ja nende muutumine seisuga september 2023 (allikas RMK)

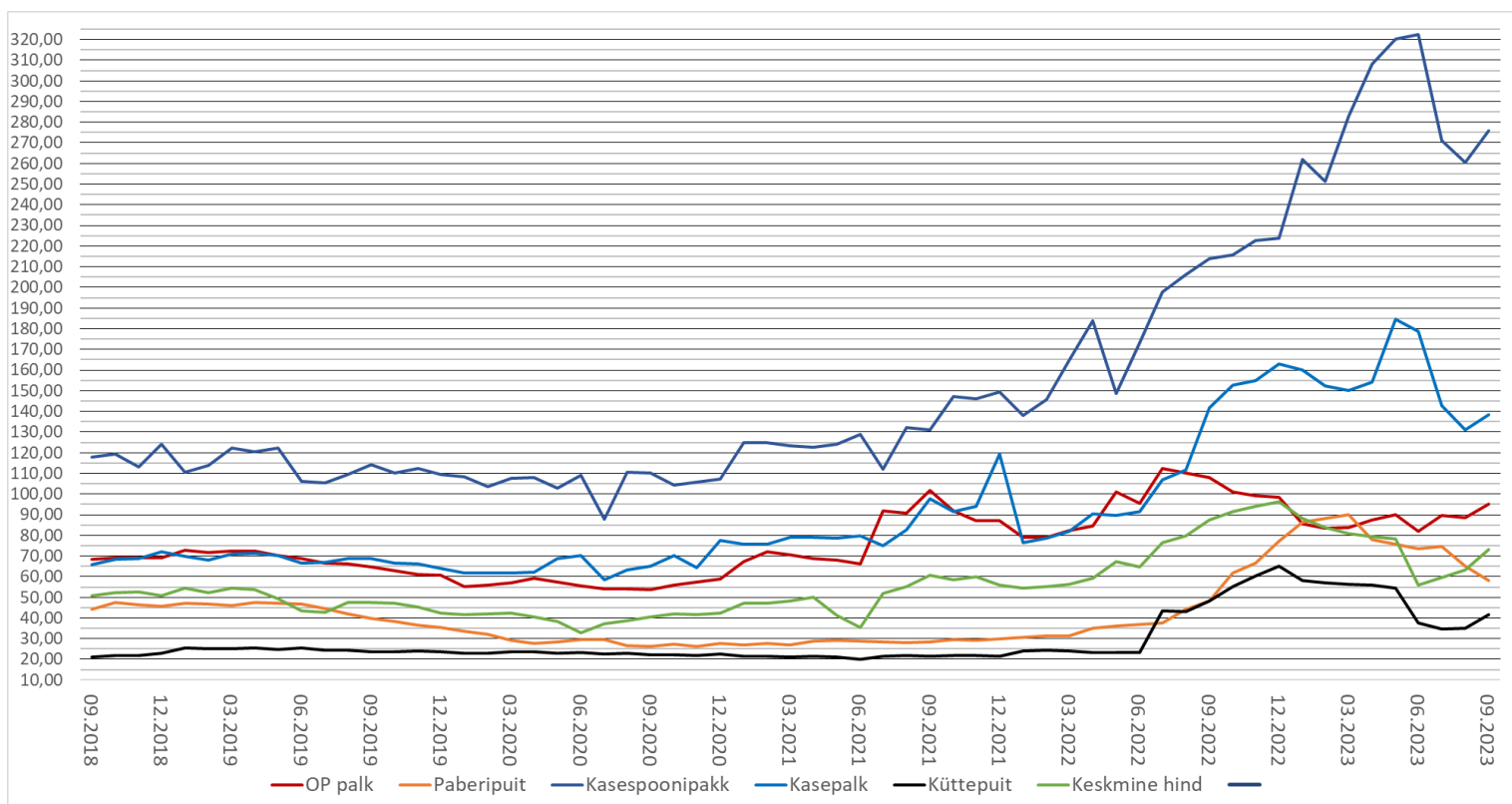
Sortiment	Vahelaohind €/tm ilma käibemaksuta	Hinnamuut võrreldes kolme kuu taguse hinnaga	Hinnamuut võrreldes eelmise aasta sama aja hinnaga
Männilatt	71,40	8,2%	41,6%
Männipeenpalk	88,46	23,0%	-10,7%
Männipalk	106,14	16,8%	-22,4%
Kuuselatt	68,07	14,1%	5,1%
Kuusepeenpalk	88,75	7,7%	-3,8%
Kuusepalk	97,13	16,6%	-5,9%
Kasepeenpalk	86,01	-28,3%	-27,9%
Kasepalk	191,10	-19,5%	16,6%
Kasespoonipakk	275,90	-14,4%	29,0%
Haavapalk	72,34	3,8%	-8,1%
Sanglepapalk	91,94	-4,1%	9,8%
Hall-lepapalk	65,09	- ¹³	-11,6%
Männipaberipuit	51,43	-18,0%	-27,2%
Kuusepaberipuit	52,48	-0,7%	-26,9%
Kasepaberipuit	55,43	-4,9%	-38,0%
Haavapaberipuit	43,75	-10,8%	-13,9%
Saarepalk ¹⁴	-		
Tammepalk ¹⁵	-		
Küttepuuit	41,78	11,7%	-13,5%
Keskmine	73,10	30,6%	-16,5%
Hakkpuuit ¹⁶	55,17	10,0%	-9,0%

¹³ Juunis 2023 müüki ei toimunud. Mais 2023 maksis 75,88 €/tm. Sanglepa palk maksis siis 99,05 €/tm.

¹⁴ Septembris 2023 müüki ei toimunud. Mais 2023 maksis 132,55 €/tm

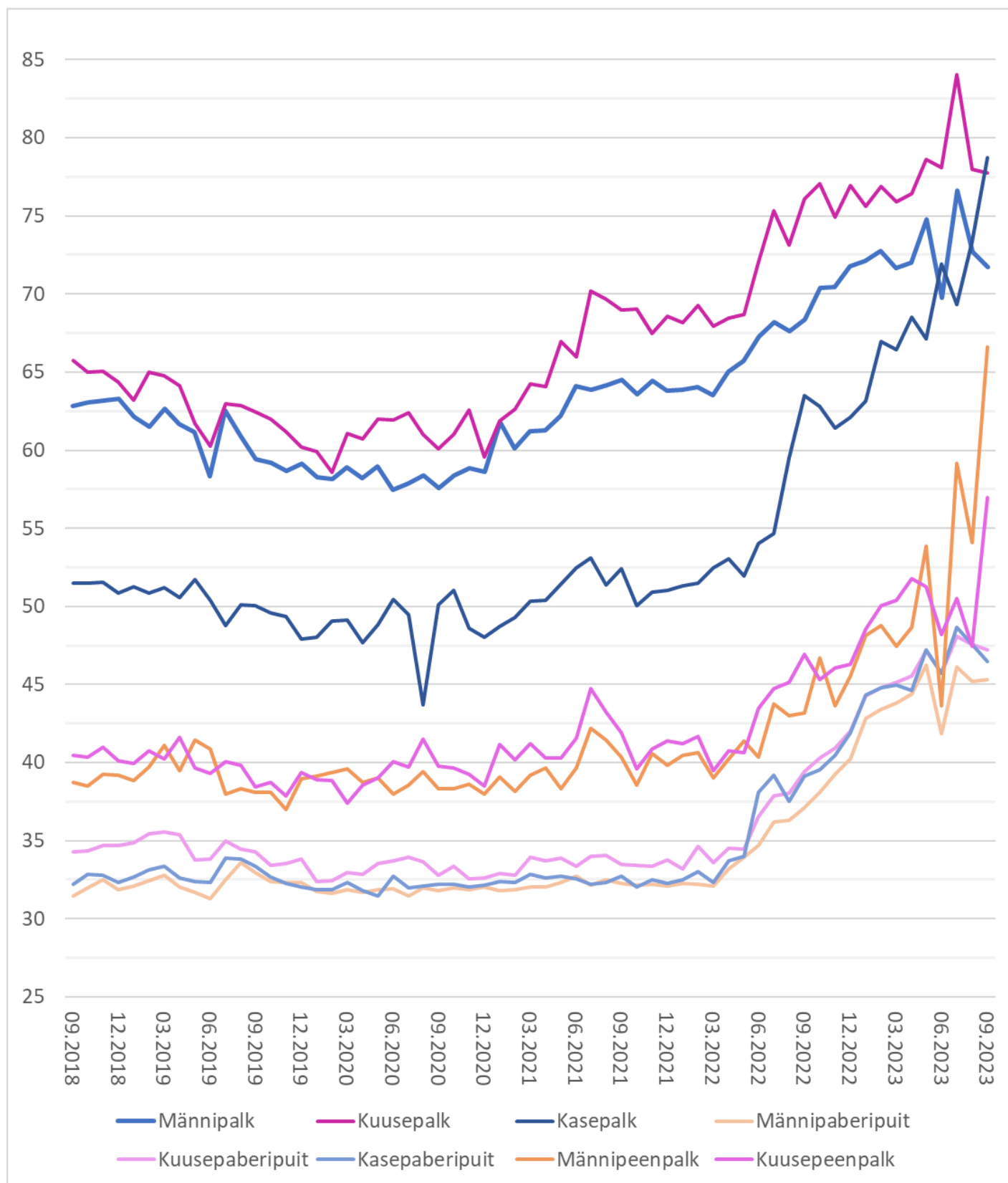
¹⁵ Septembris 2023 müüki ei toimunud. Mais 2023 maksis 127,57 €/tm ja juulis 2023 136,67 €/tm

¹⁶ Lõpplaohind, st sisaldab nii hakkimist kui ka transporti tarbijani.

Joonis 2. RMK puiduhinnad vahelaos (metsas laoplatsil) €/tm ilma käibemaksuta (allikas RMK)¹⁷

¹⁷ Paberipuidu hind kujuneb männi-, kuuse- ja kasepuidu hinna aritmeetilise keskmise järgi.

Joonis 3. Soome keskmised ümarpuiduhinnad vahelaos¹⁸ €/tm (allikas Luke, METLA)

¹⁸ Hankintahinnat (vahelaohinnad)

Tabel 3. Ümarpuiduhinnad €/tm Soomes ja nende muutumine seisuga september 2023¹⁹ (allikas Luke)

	Männi- palk	Kuuse- palk	Kase- palk	Männi- paberipuit	Kuuse- paberipuit	Kase- paberipuit	Männi- peen- palk	Kuuse- peen- palk
Puiduhind €/tm	71,73	77,77	78,75	45,3	47,2	46,48	66,63	56,97
Võrreldes 3 kuu taguse ajaga	2,8%	-0,4%	9,5%	8,3%	3,2%	1,7%	52,7%	18,2%
Võrreldes eelmise aasta sama ajaga	4,9%	2,2%	24,0%	22,1%	19,7%	18,8%	54,4%	21,5%

Küttepuidu hinnad

Küttepuidu²⁰ hind tõusis kolmandas kvartalis ja jõudis septembris tasemele 48,87 €/tm. Kodutarbijale lisandub eelpool toodud hinnale veel käibemaks 20%, mis teeb lõpphinnaks 58,64 €/tm. Kvartaliga on küttepuit kallinenud 7,8%. Aastataguse ajaga küttepuidu tänast hinda võrreldes on see väga tugevalt kukkunud (44,9% ehk 34,9 €/tm (vt tabel 1 ning joonis 1 ja 4).

Riigimetsast müüdava küttepuidu tihumeetri hind kukkus järsult juunis 37,42 eurole (maiga võrreldes ligi 14 eurot). Juulis, augustis langes hind alla 35 €/tm piiri, kuid septembris tõusis ligi 7 eurot ning jõudnud tasemele 41,78 €/tm. Kvartaalselt tähendab see 11,7% hinnakasvu. Kui aga hinda võrrelda eelmise aasta septembriga, siis on tänavune hind 13,5% madalam (vt tabel 2 ja ning joonis 2 ja 4). RMK poolt koju toodav eratarbijale mõeldud küttepuidu hind muutus 1. juunil 2023. Kuni 10-tihumeetrise küttepuidu koguse tarnimisel langes hind ca 15% ja ning 24-tihumeetrise koorma tarnimisel ca 20%, lehtpuul natuke vähem ja okaspuul natuke rohkem (vt tabel 4). RMK poolt müüdava hakke hind on poolaastaga võrreldes 10% kasvanud, aga aastataguse ajaga võrreldes on tänavune hind 9% madalam. Septembris 2023 maksis tihumeeter haket riigimetsas 55,17 eurot,²¹ mis teeb puistekuupmeetri hinnaks 19,85 eurot (vt tabel 2 ja joonis 6).²² Raidmete varumise hind eratarbijale pole muutunud. Lageraie- ja harvendusraielangil maksab see 115 €/ha (-11,5%) ja teistel raialadel 138 eur/ha (-13,2%) ning sellele lisandub käibemaks.²³

Soomes on küttepuidu hind 2023. aasta teises kvartalis 2023. aasta esimese kvartaliga võrreldes kasvanud 6,1%. Laasimata tüvede hind on tõusnud 7,3% ja raidmete hind 18,7%. Väga volatiilse hinnaga kännud odavnesid 11,4%. Kõik kokku tähendas see keskmise energiapuidu hinna tõusu 5,9%. 2022. aasta teise kvartaliga hindu võrreldes on kõik sordid kallinenud, kui jätta kõrvale kännud, millega

¹⁹ Hankintahinnat (vahelaohinnad)

²⁰ Tegemist on 3 m pikkuse segaküttepuiduga.

²¹ Tegemist on lõpplaohinnaga, mis sisaldab nii hakkimist kui ka transporti tarbijani.

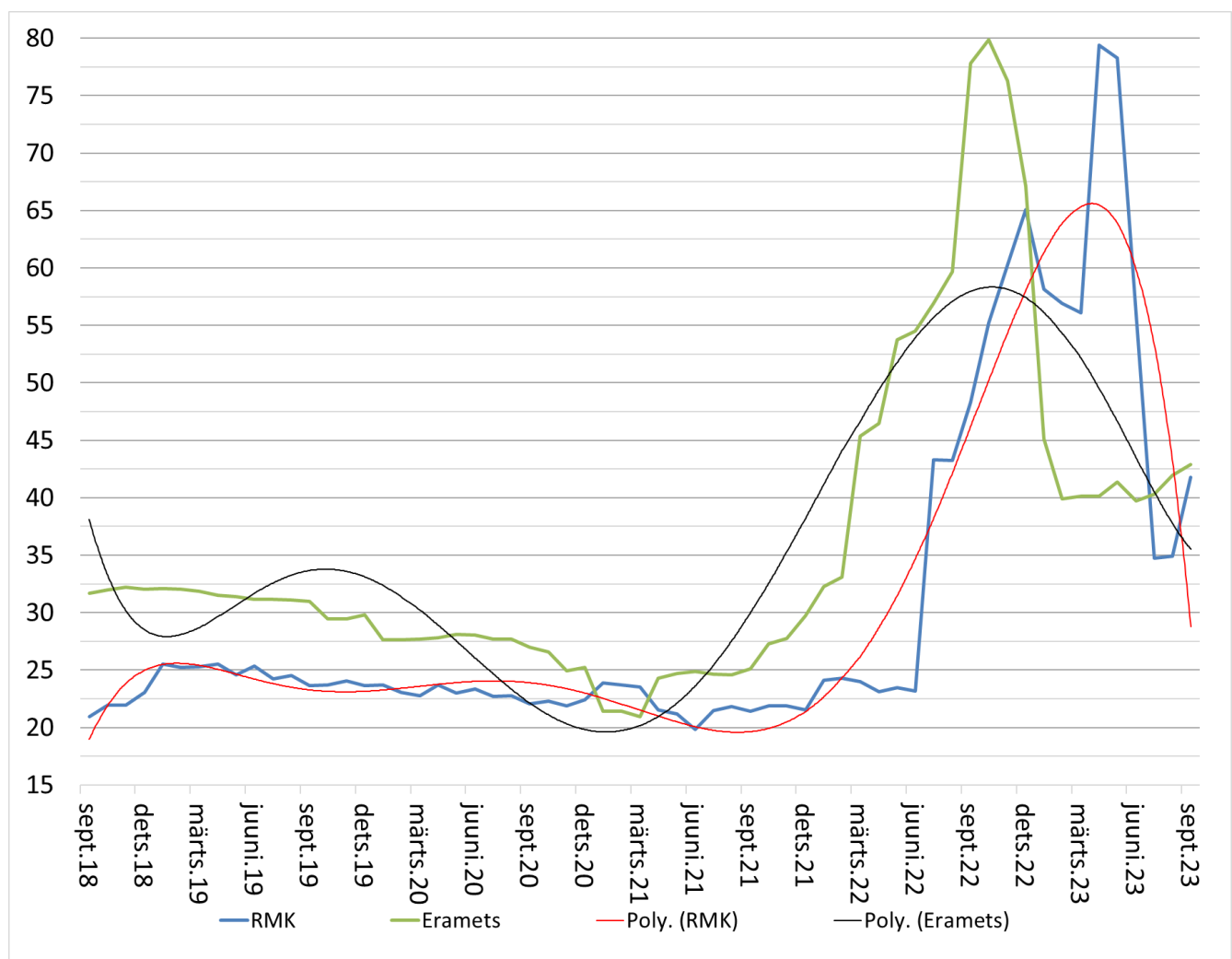
²² Alates 2013. a hakkas ka RMK oma hinnastatistikas hakkpuiduhinda näitama, teisendades puistekuupmeetrid koefitsiendiga 2,78 tihumeetriteks.

²³ RMK 30.06.2023

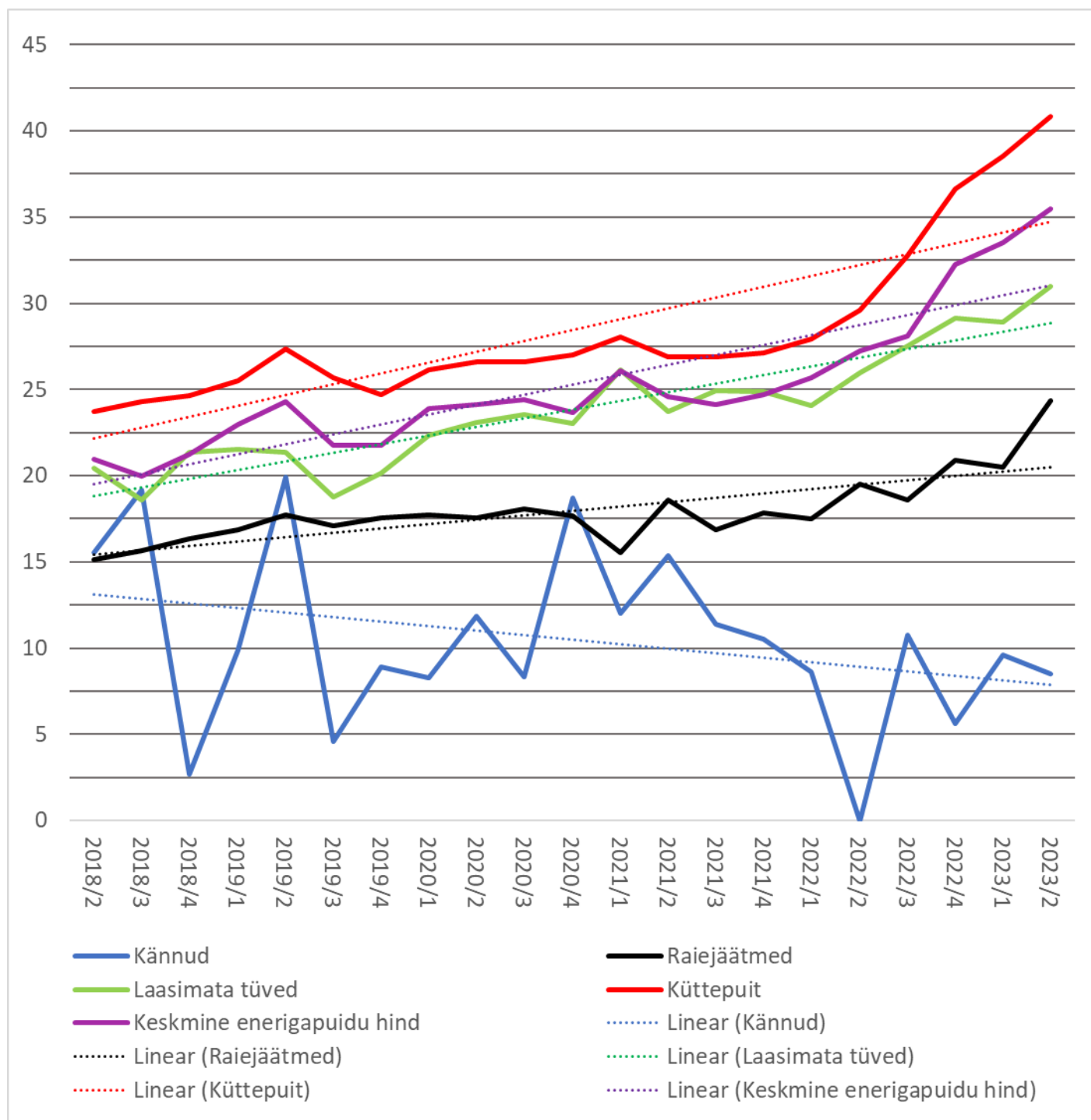
aasta tagasi 2. kvartalis tehinguid ei tehtud. Nii on aastaga küttepuidu hind tõusnud 37,9%, raidmetel 24,8% ja laasimata tüvedel 19,4%. Aastaga on energiapuidu keskmine hind kasvanud 30,4% (vt tabel 5 joonis 5).

Tabel 4. RMK küttepuidu müügihinnad (€/tm) koos kohale toomisega ja käibemaksuga (allikas RMK)

Küttepuidu hinnad koos kojutoomisega	Hind alates 01.06.2023		Hind alates 10.06.2022		Hind 01.01.2022-09.06.2022	
	10 tm	24 tm	10 tm	24 tm	10 tm	24 tm
Lehtpuu	67,32	52,80	78,12	64,80	52,80	39,48
Okaspuu	65,88	51,36	78,12	64,80	52,80	39,48

Joonis 4. Küttepuidu hinnad käibemaksuta. RMK-l vahelaohind (metsas tee ääres laoplatsil), erametsal lõpplaohind (allikas: RMK, KÜ Eramets, EPK)

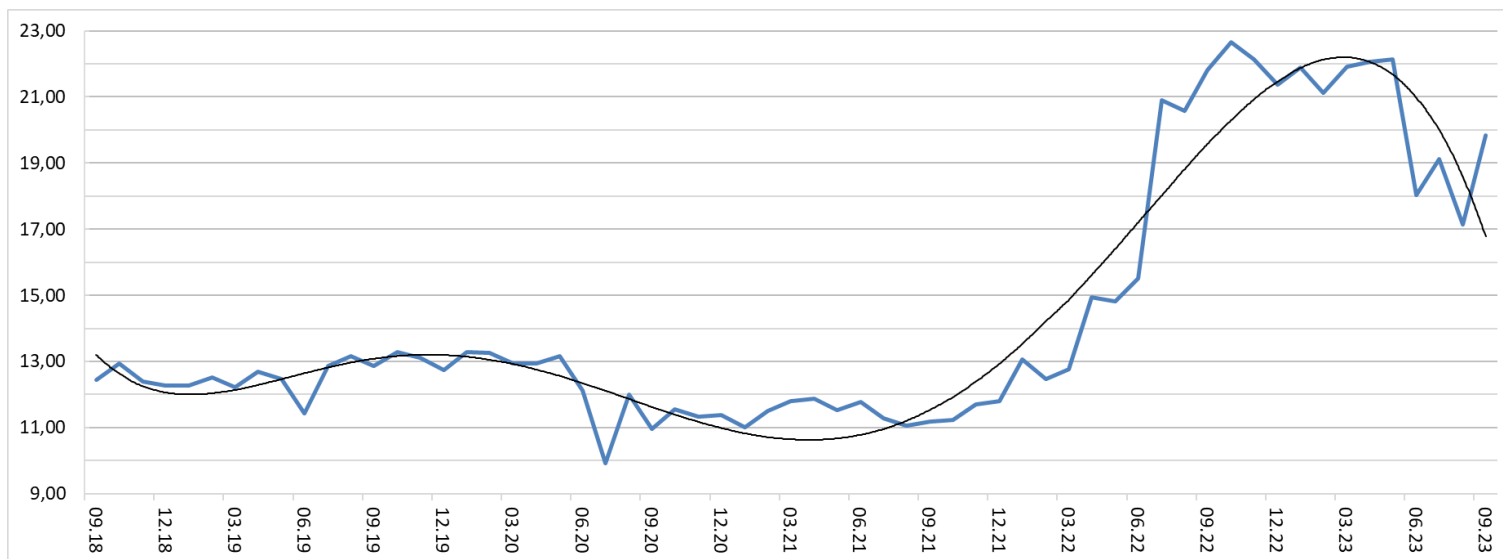

Joonis 5. Energiapuidu hinnad Soomes (allikas Luke)²⁴

²⁴ Vahelaohinnad (*hankitahinnat*)

Tabel 5. Energiapuu hinnad Soomes seisuga 2. kvartal 2023 (allikas Luke)²⁵

	Kännud	Raiejätmed	Laasimata tüved	Küttepuit	Keskmine energapuidu hind
Puidu hind €/tm	8,48	24,35	31,01	40,85	35,49
Võrreldes eelmise kvartaliga	-11,4%	18,7%	7,3%	6,1%	5,9%
Võrreldes aastataguse ajaga	- ²⁶	24,8%	19,4%	37,9%	30,4%

Joonis 6. RMK hakke puistekuupmeetri lõpplaohind käibemaksuta eurodes (allikas: RMK)

Puidu varumis- ja transpordikulud

Erametsa hinnastatistika tugineb lõpplaohindadel. Kui metsaomanik soovib välja arvutada kannuraha (kasvava metsa müügi hinda), siis tuleks lõpplaohinnast maha lahutada puidu varumiskulud (raiumine ja kokkuvedu) ning autotransport lõpplattu (tarbija juurde) ehk väljaveokulud. Varumiskulud sõltuvad paljudest aspektidest nagu näiteks: raielangist (sh kasvukohatüübist), raieviisist, valitud tehnoloogiast, asukohast metsatee suhtes jne (vt tabel 6). Seega on iga langi varumiskulud unikaalsed.

Transpordikulu sõltub eelkõige lõpplao kaugusest (teekonna pikkusest), eeldusel, et sõidetakse täiskoormaga. Nii võib tekkida olukord, kus 2-3 eurot odavama lõpplaohinna aga väiksema veokaugusega, on kannuraha, mis metsaomanikule lõpuks jääb, suurem. Koorma suuruse roll tuleb hästi esile RMK küttepuidu müügihindades (vt tabel 4), kus väiksema kohale toodud koguse eest tuleb tarbijal maksta tihumeetri kohta rohkem.

²⁵ Vahelaohinnad (*hankitahinnat*).

²⁶ 2022 II kvartalis tehinguid ei toimunud

Varumis- ja transpordikulu määramiseks on kasutatud ekspertarvamusi. Nii võib praegu hinnata varumiskulude suuruseks keskmiste lageraielankide korral 14-18 €/tm, millele tuleks lisada keskmine transpordikulu 7-9 €/tm. Harvendusraiel (eriti esimesel harvendusraiel) on raiekulu kindlasti suurem. Keskmine hind esimesel harvendusraiel algab 25 €/tm, teisel harvendusraiel 18-21 €/tm. Hind sõltub siin tugevalt puistu iseloomust ja rakendatavast tehnoloogiast ja võib olla väga varieeruv.

Tabel 6. Võrdlustabel mõnedest aspektidest, mis mõjutavad varumis- ja transpordikulu

Odavam varumis- ja transpordikulu	Kallim varumis- ja transpordikulu
Suur raielank	Väike raielank
Kuiv kasvukoht	Märg kasvukoht
Uuendusraie (lageraie, turberaie)	Hooldusraie (harvendusraie, sanitaarraie)
Lageraie	Turberaie, harvendusraie, sanitaarraie
Harvesteriraie	Raie saameestega
Jäme mets	Peenike mets
Raie alusmetsa raiumata	Raie koos alusmetsa raiega
Tugev kokkuveotee	Pehme kokkuveotee
Lank asub metsatee läheduses (lühike kokkuvedu)	Lank asub metsateest kaugel (pikk kokkuvedu)
Lõpptarbija asub lähedal	Lõpptarbija asub kaugel
Autokoorem on täis	Autokoorem on poolik

Tabelist 7 võib näha, et ühegi sortimendi hind ei ole lageraie korral negatiivne. Siiski tuleks hakata suuremat tähelepanu pöörama seal, kus varumis- ja transpordikulud osutuvad keskmisest kõrgemaks (näiteks väga peenike mets, harvendusraie, pikk kokkuvedu või lõpptarbija on kaugel) ja põhiline varutav sortiment on küttepuit. Selliste raielankide hetke kasumlikkus võib osutada küllaltki madalaks, kui jätta kõrvale metsamajanduslike tööde tegemise vajadus tulevikumetsa jaoks.

Tabel 7. Keskmine kännuraha seisuga september 2023²⁷

Sortiment	Keskmine kännuraha vahemik €/tm	
	miinimum	maksimum
männipalk	57,7	63,7
männipeenpalk	48,7	54,7
kuusepalk	51,0	57,0
kuusepeenpalk	50,6	56,6
kasepakk	147,7	153,7
kasepalk	90,6	96,6
haavapalk	34,6	40,6
Lepapalk	41,6	47,6
männipaberipuit	25,8	31,8
kuusepaberipuit	25,8	31,8
kasepaberipuit	28,4	34,4
haavapaberipuit	16,8	22,8
küttepuit	15,9	21,9

²⁷ Arvutuse aluseks on erametsa hinnastatistika lõpplaohinnad seisuga juuni 2023

Kütuste hinnad maailmaturul

Nafta hind tõusis 2023. aasta kolmandas kvartalis 12,5%.²⁸ Samal ajavahemikul tugevnes dollar euro suhtes 0,1%²⁹ ning küttepuit kallines 2,7%.³⁰ Tänu nafta hinna olulisele tõusule ja dollari õrnale tugevnemisele ja vaatamata küttepuidu kergele kallinemisele on puidu konkurentsivõime nafta suhtes arvestatavalt tõusnud (9,6%). 2022. aasta kolmanda kvartaliga võrreldes on puidu konkurentsivõime nafta suhtes tõusnud 28% ning põhiline põhjus selleks on olnud küttepuidu hinna oluline odavnemine (vt jooniseid 7 ja 8).³¹

Kui maagaasi hind jätkas ka teises kvartalis langemist, siis nüüd talve lähenedes on ta hakanud kallinema. Kolmanda kvartali lõpuks kujunes hinnatõusuks 31,2% ning hind jõudis tasemele 48,7 €/MWh. Aastataguse ajaga on hind langenud 74,2%, mis tähendab, et gaasi hind on aastaga peaaegu neli korda odavamaks muutunud (vt joonis 9).³² Gaasi hinnal on väga tugev mõju Euroopa energiaturule ja seeläbi ka energiapuidu nõudlusele ning hinnale.

Kolmanda kvartali CO₂ keskmine hind³³ oli 83,94 €/t, mis tähendab 2% odavnemist võrreldes teise kvartali keskmise hinnaga ja 5,8% kallinemist võrreldes 2022. aasta kolmanda kvartali keskmise hinnaga. CO₂ hind omab mõju fossiilsete kütuste kasutamisele ja seeläbi ka energiapuidu hinna konkurentsivõimele (vt joonis 10).

Joonis 7. Nafta hind barrelites nädala keskmiste hindade alusel (allikas www.plus500.ee)

²⁸ Aritmeetiline keskmine hind, mis on arvatud keskmiste nädala hindade alusel.

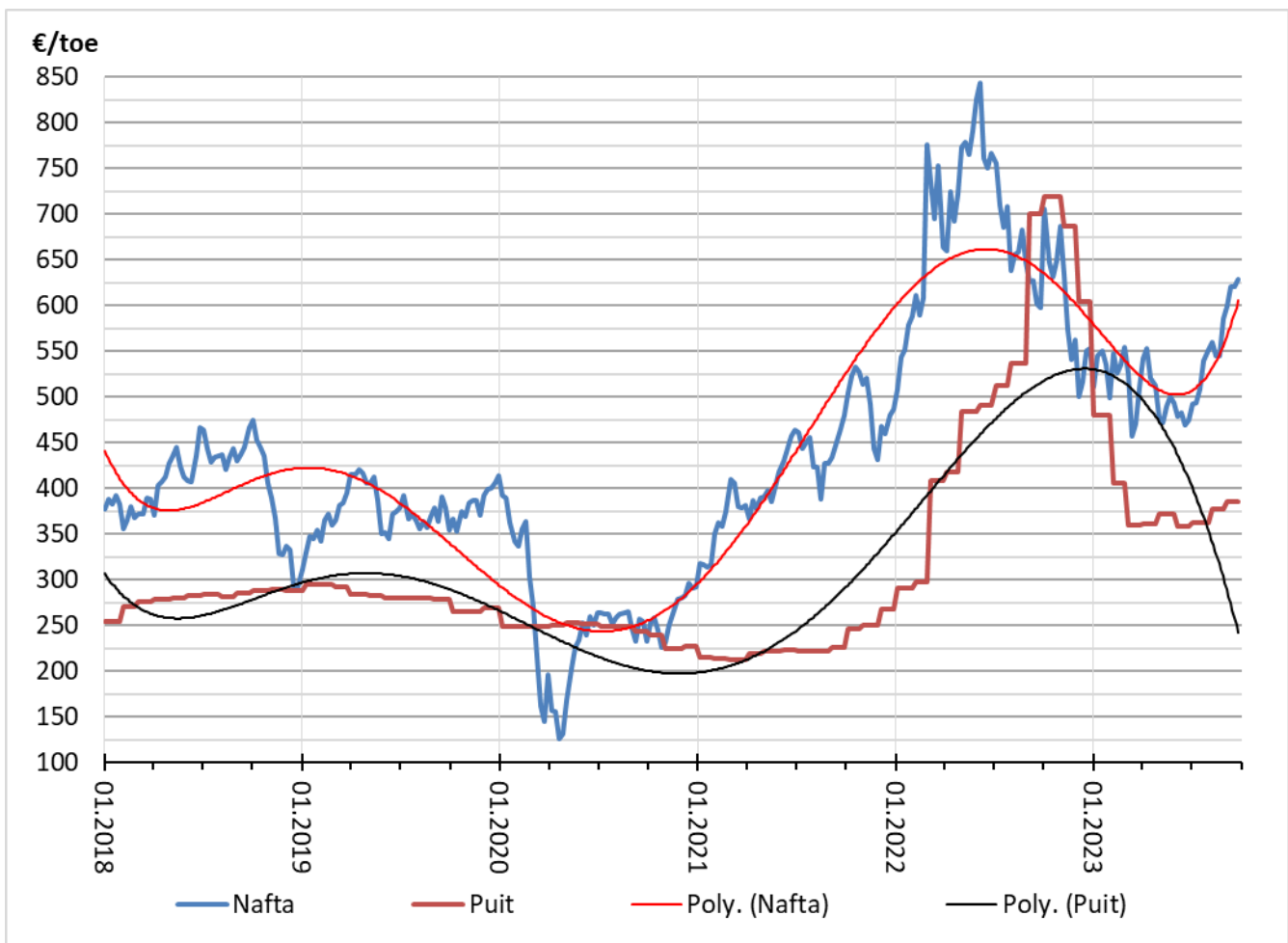
²⁹ Aritmeetiline keskmine hind, mis on arvatud keskmiste nädala hindade alusel.

³⁰ Arvatud kuude aritmeetilise keskmise hinnana.

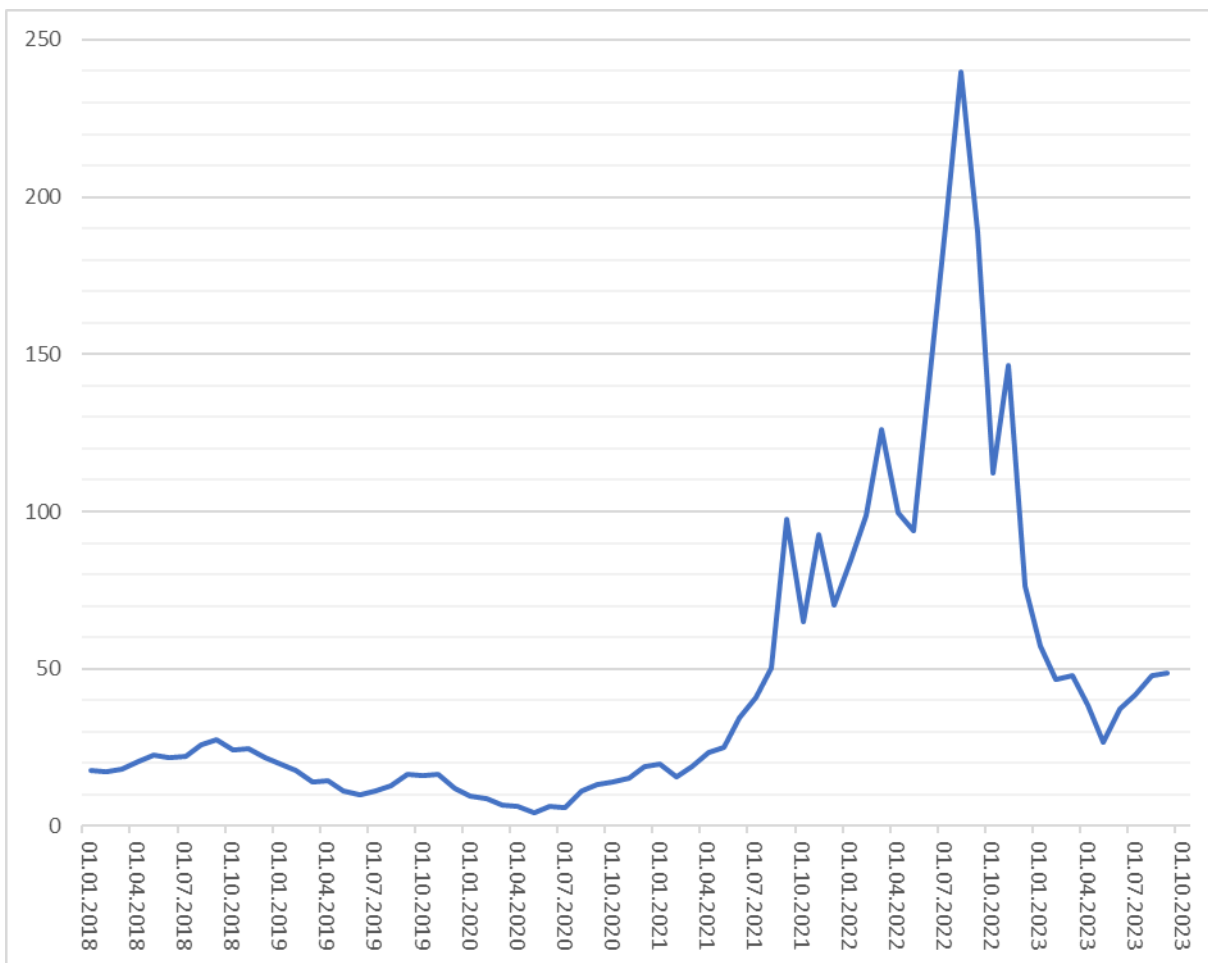
³¹ www.plus500.ee.

³² Hollandi gaasibörsi TTF kuu tulevikuhind.

³³ Päeva mediaanhindade kvartali aritmeetiline keskmine

Joonis 8. Nafta ja puidu hinna võrdlus. Võrdluse tegemisel aluseks võetud: 1 barrel naftat võrdub 0,136 t naftat võrdub 0,136 toe; 1t puitu võrdub 2 tm puitu võrdub 0,22 toe (allikas: nafta hind nädala keskmised hinnad www.plus500.ee, puiduhind kuu keskmine hind erametsa hinnastatistika)

Joonis 9. Kuu keskmine gaasi tuleviku hind (EUR/MWh). Hollandi TTF börs (allikas Investing.com).

Joonis 10. CO₂ oksjoni mediaanhind €/t (allikas: European Energy Exchange AG)

Uudiseid metsandusest ja puidutööstusest

Kui me võtame puidutööstuse suure pildi, siis häid uudiseid ei ole. Mitte ainult puidutööstus, vaid kogu tööstussektor on languses. Eks siin on erinevaid globaalseid mõjureid: üleüldine majanduse jahtumine, Venemaa algatatud sõda Ukrainas, kobarkriiside mõju, aga ka Eesti riigi valed tööstussektorit puudutavad otsused, mis nüüdseks maksavad kätte. Peab ütlema, et Eesti riik on teinud kõik selleks, et siia ei soovi mitte keegi investeerida ja uut tööstust püsti panna. Nii et seis on keeruline, turu nähtavus on madal ning see kõik on vähendanud kohaliku tööstuse konkurentsivõimet.³⁴

Kui Skandinaavia turust sõltunud Eesti puitmajade sektor on seal valusalt vastu näppe saanud, siis teisi puidutööstuseid on päästnud müügiturgude hajutatuse. Advokaadibüroo KPMG Law juhtivpartner Karin Orase hinnangul langesid käesoleva aasta teises kvartalis Eesti suuremate puidutööstusettevõtete käibed 30-40 protsenti. Orase sõnul tekitavad puidutööstusele suurimat muret toorme kättesaadavus ja hind, riigi poliitika raiemahtude vähendamise suunal ning suhtumine puidu saamiseks vajalikesse raietesse.³⁵

Liimkomponentide tootjale Barrusele teeb enim muret männipuidu raiemahtude vähendamine. Palgi hind Eestis on männipalgi puhul umbes 20% kõrgem kui nende konkurentidel Soomes ja Rootsis. Sihtturgude langus on kõva – Rootsi 57%, Soome 50% – kõrval ka veel valuutarisk ja kõik muu, Barrus tõmbab jõuga 30% mahust maha.³⁶ Tõenäoliselt saavad kolmas ja neljas kvartal olema väga

³⁴ Tööstusuudised, 11.10.2023

³⁵ Tööstusuudised, 30.10.2023

³⁶ Tööstusuudised, 19.10.2023

keerulised Samal ajal on Barrus pidanud viima lõpule oma mahuka investeringute programmi. Ajastus ei ole olnud olusid arvestades küll kõige parem, aga lõpmatuseni investeringuid edasi lükata ka ei saa, tunnistas ettevõtte tegevjuht Martti Kork.³⁷

Kui vaadata Kohila Vineeri käekäiku, siis tänaseni on meil läinud läbi raskuste, aga kokkuvõttes siiski võrdlemisi hästi. Meie tootmine on stabiilne, turuolukord on stabiilsuse osas üle sektori keskmise. Tellimusi hetkel on. Teatud segmentides näeme küll langustrende, kuid kuna vineeriturg on erinevalt teistest puittoodetest rohkem segmenteeritud erinevatesse valdkondadesse, siis kukkumine ei toimu samaaegselt igal pool. Ilmselt tänu sellele saame täna öelda, et oleme heas seisus. Ehitussektor on täna languses mitte ainult Skandinaavias vaid kogu Euroopas ja kui me vaatame kaugemale, siis sama olukord on ka Aasias ja Ameerikas. Aga kui vaatame teisi tootesegmente, siis seal sellist langustrendi pole ja nii on meil läinud paremini. Kindlasti on mõju avaldanud ka sanktsioonide kehtestamine Venemaa vineerile, mis on kasvatanud nõudlust Euroopas toodetud toodangu järele. Tippajal tuli vaat et pool Euroopa Liitu imporditavast vineerist Venemaalt. Täna on osa sellest vineerist leidnud alternatiivsed tarneteed Euroopasse läbi kolmandate riikide, nagu Türgi, Kasahstan ja Hiina.³⁸

Venemaal loodetakse Euroopa kõrgetele tootmishindadele, mis võimaldaks Venemaa puidutööstustel müüa oma toodangut odavamalt kolmandatesse riikidesse. Peamine eesmärk on muidugi Hiina, kuhu läheb 42% Venemaa puidusektori ekspordist.³⁹

Puidupõhiste plaatide eksport vähenes Venemaal 2023. aasta I poolaastal 25%, vineeri eksport vähenes 38%. Pelletite eksport vähenes 2023. aasta juulis 30%. Samas oli 2023. aasta teises kvartalis märgata olukorra paranemist Aasia suunalise puidukaubanduse logistika osas. Koos rubla nõrgenemisega avaldas see positiivset mõju Venemaa eksportijatele. Etteaimatava logistika puudumine on siiski üheks suuremaks takistuseks ekspordi laiendamiseks uutele sihtturgudele.⁴⁰ Tänavu aasta kolme esimese kvartaliga on puiduvarumise maht Venemaal vähenenud 4,9% ja oli 92,1 mln tm. Okaspuupalkide raiemaht on langenud 5,2% ja oli 59,6 mln tm. Saematerjali tootmine on samal ajal kahanenud 3,1% ning oli 29 mln m³ ja enegiapuidu tootmine 8,5% ning oli 7,5 mln m³.⁴¹ Sel sügisel ei ole Venemaa palkide nõudlus Hiinas kasvanud ja seda vaatamata suhteliselt tagasihoidliku laovarude olemasolule.⁴² Eksport Hiinasse on vähenenud ka Euroopa riikidest. Septembris kukkus Soome saematerjali eksport Hiinasse 59%.⁴³ Saksamaa on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tänavu 9 kuuga Hiina eksporditud 39% vähem tammepuitu, ekspordimaht on langenud ka Prantsusmaalt, mis on üks põhilisi Hiina tammepuiduga varustajaid.⁴⁴

Metsä Groupi Kemi biotoodete tehas, mis on Soome suurim investering metsatööstusesse, alustas tööd. Tselluloosi tarned klientidele algavad oktoobris. Uus tselluloositehas Kemis on mitmes mõttes ajaloo suurim – investering tehasesse ulatub enam kui kahe miljardi euroni, aastas kulutab tehas puitu ligi 7,6 mln m³ ja toodab ligi 1,5 mln tonni tselluloosi ning muid biotooteid. Lisaks 2 TWh elektrit (moodustab 2,5% Soome elektritoodangust).⁴⁵

³⁷ Tööstusuudised, 19.09.2023

³⁸ Tööstusuudised, 11.10.2023

³⁹ Tööstusuudised, 02.10.2023

⁴⁰ Lpk Sibir, 3.11.2023

⁴¹ Lesprom, 02.11.2023

⁴² Lesprom, 31.10.2023

⁴³ Lesprom, 29.10.2023

⁴⁴ Holzkurier, 23.10.2023

⁴⁵ YLE, 20.09.2023

Suuremahulisi investeeringuid on ette võtnud ka saeveskite omanikud. Nii võtab Koskisen kasutusele uue, 50 mln eurot maksma läinud saeveski. Tegu on ettevõtte ajaloo suurima investeeringuga, mille tulemusena tõuseb saeveski tootmisvõimsus ligi 400 000 m³ aastas.

Soome saetööstusi esindava *Sahateollisuus* tegevjuht Tino Aalto hinnangul on olukord tööstuses aga keeruline. Saematerjali hind on langenud, kuid saepalgi ehk siis tooramaterjali hind püsib jätkuvalt kõrge. Seda, et ehitusfirmade pankrottilaine laieneks ka saeveskitele, Aalto aga ei karda. Julgust sisendab ka Soome valitsuse tegevus.

Aalto sõnul arvestab Soome praegune valitsus igati metsanduse ja tööstuse vajadustega. Tagatud on puidu kättesaadavus lähiaastateks, samuti ei lange Soome riigimetsade haldaja Metsähallituse raiemahud. Soome loodusvarade keskuse teadur Erkki Verkasalo on oma hinnangutes ettevaatlikum, kuid paremasse tulevikku usub ka tema. Osa saeveskeid tõmbab Verkasalo sõnul ilmselt oma tootmist koomale ja koondab osa töötajaid, kuid pikemas perspektiivis peaks Euroopa hinnataseme põhi olema käes. Nõudluse elavnemist loodab Verkasalo juba tuleval aastal. Samuti on paljud saeveskid kogunud endale paaril viimasel aastal korraliku puhvri, mis vähendab oluliselt ka pankrotiohtu.⁴⁶

Investeeringuid tehakse ka Rootsis. Saeveskite tootmisvõimsused kasvatavad Rootsi raiemahu teoreetilise ülempiirini. Rootsi saeveskid investeerivad tänavu oma tootmisvõimsuste kasvusse ühtekokku 4,2 mld SEK ehk 336 mln eurot. Suurim investeerija on metsafirma SCA, mis koos puidutööstusega Holmen rajab Rundvikisse suurt uut saeveskit. Arendatava saeveski tootmisvõimsus peaks ulatuma 900 000 m³, mis teeb selle suuremaks teise hiiglase, Metsä Fibre Raumanki saeveskist.

2022. aastal tõusis Rootsi raiemaht ligi 96 mln tihumeetri. Praeguste metsavarude korral saab Rootsi raiemaht kasvada veel kuue miljoni tihumeetri võrra, enne kui raiemaht ületab juurdekasvu. Lõuna-Rootsi metsades raiemahtu suurendada enam ei saa ning sealsed saeveskid hangivad puitu peamiselt Kesk- ja Põhja-Rootsist ning Norrast.⁴⁷ Arusaadavalt tõstavad investeeringud oluliselt ka konkurentsi palgiressursi pärast.

Kuigi aasta lõpuni on veel üks kvartal võime Statistikaameti andmebaase vaadates prognoosida, et tänavu jääb eluruumide ehitamiseks välja antud ehituslubade arv⁴⁸ väiksemaks ca 25% ja me jõuame aasta lõpus kusagile 2014-2015. aasta tasemele⁴⁹. Ekspertid kiiret olukorra paranemist ei näe.⁵⁰ Kuna Eesti puidutööstus on suunatud eelkõige ekspordile, siis tuleb vaadata, kuidas meie sihtturgudel ehitustegevuse aktiivsust hinnatakse. Soomes, Rootsis, Norras ja Taanis on uute ehituslubade väljaandmine kukkunud 30 kuni 50 protsenti. „Mina ei arva, et mingi paranemine tuleb enne 2025. aastat,“ arwab Barruse tegevjuht Martti Kork.⁵¹

Swedbanki ehitusmaterjalide sektori juhi sõnul kukkusid ehitusmahud teises kvartalis eelmise aasta teise kvartaliga võrreldes 16%. Swedbank prognoosib, et aasta lõpuks on langus 12% eelmise aastaga võrreldes. Rootsis on tänavu uute ehitiste ehitamist alustatud 57% vähem kui eelmisel aastal. Soomes on pankrotti läinud 220 ettevõtet, mis on statistika järgi nende 26 aasta suurim pankrotistunud ettevõtete arv.⁵² Soome üks suurimaid puidust väikemajade tootjaid Jukkatalo on samuti esitanud pankrotiavalduse, põhjusena toodi välja nõudluse langus uute majade järele. Soome portaali Maaseudun Tulevaisuus teatel oli ettevõtte mullune käive rekordiline, 95 mln eurot. Rekordilisest

⁴⁶ Tööstusuudised, 07.09.2023

⁴⁷ Metsälehti, 01.09.2023

⁴⁸ Mõõdetuna ruutmeetrites

⁴⁹ Statistikaameti andmebaasid

⁵⁰ Postimees, 02.11.2023

⁵¹ Tööstusuudised, 19.09.2023

⁵² Tööstusuudised, 16.10.2023

käibest hoolimata jäi Jukkatalo aga eelmisel aastal 4,6 mln euroga kahjumisse. Pankrotini viis laenuintresside tõusust tugevalt langenud nõudlus uute majade järele, ehituskulude tõus ja liiga palju odavalt müüdnud, kuid kallist toorainest tehtud majad.⁵³ Pankrottidest ei ole pääse ka Eesti ettevõtjad. Oktoobri keskel kuulutas Harju maakohus välja peamiselt Rootsi turule moodulmaju müünud Kaper Moduls OÜ pankroti.⁵⁴

Swedbanki hinnangul võiks puidu- ja ehitusmaterjalide turu langus Eestis ja Soomes uuel aastal stabiliseeruda. Siiski ei ole oodata, et see hakkab siis kasvama ja pigem toimub kerge stagnatsioon. Renoveerimisturu osas Eestis, mis peaks üldist turulangust leevendama, tuleb olla mõõdukalt kriitiline, sest ka seal on omad pudelikaelad.⁵⁵

Järgmisele aastale mõeldes tuleb vaadata, kuidas on meie põhjanaabri puiduimport lähiminevikus olnud. Imporditud puidust moodustas enamiku ehk 54% paberipuit, 29% hakkepuit ja vaid 3% saepalgid. Kuna sanktsioonide tõttu peatus 2022. aasta juulis ümarpuidu ja puiduhakke sissevedu Venemaalt Soome, langes Venemaa osakaal märgatavalt. Eesti osakaal puiduimpordis kasvas 23%-ni ja Läti oma 21%-ni. Rootsist imporditud puidu osakaal oli 19%. Kuigi Eesti osatähtsus puiduimpordis kasvas, ei tähendanud see Eestist imporditava puidu koguse kasvu, vaid maht hoopiski vähenes 10% 1,3 miljoni m³-ni. Import Lätist kasvas veidi, jõudes 1,2 miljoni m³-ni ja import Rootsist kasvas ligi 0,9 mln m³-ni. Venemaa import jäi 1,2 miljoni m³ juurde ning vähenes aasta varasemaga võrreldes enam kui 7 miljoni m³ võrra. Lätist imporditi Soome põhiliselt kasepaberipuitu, Rootsist okaspuupaberipuitu ja Eestist mõlemat sortimenti umbes samapalju. LUKE andmed näitavad ka olulist imporditava puidu hinna muutust. Kuigi näiteks Lätist imporditud puidu kogus jäi peaaegu muutumatuks, kasvas impordi väärtus peaaegu kahekordseks, enam kui 100 mln euron. Ja kuigi Eestist imporditud puidu maht vähenes, kasvas impordi väärtus enam kui 40%, ligi 100 mln euron.⁵⁶

Soome loodusvarade keskuse LUKE prognoosi kohaselt väheneb ehitusturu jahtumise tõttu nõudlus puittoodete järele veelgi. Nõudluse taastumist oodatakse alles 2024. aasta teisel poolel. Kõige suuremat langust prognoosib LUKE saematerjali tootjatele, eelmise aastaga võrreldes 8%. Kõrged intressimäärad, suurenenud sisendkulud ja üldine majanduslik ebakindlus ei luba ennustada ehitusmahtude taastumist olulistel eksporditurgudel. Saematerjali hinnalanguseks uuel aastal prognoosib LUKE 4%. Langust ennustatakse ka vineeri tootmisele ja ekspordile. Okaspuuidust vineeri järele on nõudlus langenud seoses Euroopa ehitusturu jahenemisega, kasevineeri tootmist takistab tooraine kättesaadavus. Samuti lõppes suvel pikalt kestnud vineeri hinnatõus maailmaturul, kuid keskmine hind tõusis sel aastal siiski 4% võrreldes eelmise aasta keskmise hinnaga. Papi tootmismahud peaksid LUKE prognoosi kohasel Soomes vähenema enam kui viiendiku, kuna nõudlus pakkematerjalide järele on seoses tarbimise langusega oluliselt väiksem. Tulevaks aastaks oodatakse siiski mõneprotsendilist nõudluse kasvu. Paberi tootmisele ja ekspordile nähakse ette 10% langust, kuid tselluloosi eksport peaks kasvama. Seda tänu suuremale tootmisvõimsusele, eelkõige avaldab mõju Metsä Groupi Kemi tehase käivitamine. Ekspordi toel suurenevad oluliselt ka tselluloosi tootmismahud, kuid keskmised ekspordihinnad langevad oluliselt nii sel kui ka järgmisel aastal. Okaspuu saepalgi hind peaks langema tuleval aastal koos saematerjali hinnaga. Vineeripaku hind peaks aga jätkuvalt tõusma, ligi 5%. Paberipuidu nõudlus kasvab, kuid keskmine kännuraha peaks raiekulude kasvu tõttu langema kuni 2%. Seoses kasvava nõudlusega prognoositakse ümarpalgi impordi suurenemist 5,4 mln m³-ni.⁵⁷

⁵³ Maaseudun Tulevaisuus, 28.08.2023

⁵⁴ Tööstusuudised, 19.10.2023

⁵⁵ Tööstusuudised, 16.10.2023

⁵⁶ Tööstusuudised, 05.10.2023

⁵⁷ Tööstusuudised, 18.10.2023

Tšehhis on okaspuupuit tänavu teises kvartalis selgelt odavnenud. Kui 2022. aasta teises kvartalis maksis kuuse AB kvaliteediga palk 126,4 €/tm⁵⁸, siis tänavu teises kvartalis oli hind 106,8 €/tm (aastane langus 15,5%). Männi AB kvaliteediga palkide hind olid 2022 teine kvartal 87,3 €/tm ja tänavu teisel kvartalil 76,3 €/tm (langus 14,4%). Kuuse tehnoloogiline puit maksis vastavalt 48,6 €/tm ja 50,3 €/tm (tõus 3,5%). Küttepuidu hind oli 2022. aasta 2. kvartalis 41 €/tm ja tänavu samal ajal 48,9 €/tm (tõus 19,3%).⁵⁹

Tšehhi riigimetsa majandaja *Lesy CR* teatas 200 000 tm tormipuidu varumisest möödunud suvel ja veel enne suve lõppu lisandus sellele täiendavalt 30 000 tm tormi poolt kahjustatud puitu ja umbes samasugune kogus arvatakse veel lisanduvat.⁶⁰

Saksamaa Saksi liidumaal oli tänavu kuuse-kooreüraski kahjustus 500 000 tm. 2022. aastal ulatus üraskikahjustuse maht 850 000 tm-ni. Alates 2018. aastast, mil suurem üraskikahjustuste laine Kesk-Euroopas algas, on kogukahjustuse ulatus Saksi liidumaal jõudnud 7 mln tm-ni.⁶¹

Ehitusmahud on vähenenud ka Austrias, mis omakorda on kaasa toonud langevad saematerjalide hinnad. Nii on Austria saetööstus pidanud tootmist vähendama ja nii mõnigi ettevõtte on peatanud ajutiselt tootmise. Kuusepalgi tihumeetri hind jääb ajavahemikus september kuni oktoobri algus 80–95 euro vahele. Männipalgi müük on endiselt keeruline ja hinnad madalad. Lehise saepalgi järele on suur nõudlus Venemaa tarnete puudumise tõttu. Paberi-, tselluloosi- ja kartongitööstus on oma tootmismahte vastavalt majandusolukorrale allapoole korrigeerinud. Sellest tulenevalt on nõudlus okaspuidu tööstusliku ümarpuidu järele endiselt tagasihoidlik. Hinnavahe on väga lai vahemikus 60–100 eurot puidu kuivmassi tonni kohta⁶². Pöögil jääb tehnoloogilise puidu hind 80–100 eurot puidu kuivmassi tonni kohta. Stabiilsete hindade juures on nõudlus kvaliteetse küttepuidu järele mõnevõrra nõrgem kui eelmisel aastal, mida iseloomustas “paaniline kokkuostmine”.⁶³

Kokkuvõtteks

Olukord puidusektoris on keeruline, mitmendat kvartalit järjest on olnud majanduslangus, intressimäärade tõus on tugevalt pärssinud ehitustegevust, sisendhinnad on kõrged, konkurentsivõime eksporditurgudel on vähenenud. Ega teisteski metsariikides olukord kiita ei ole, aga sellist lootusetuse tunnet kui meil, märgata ei ole. Suurettevõtja Raul Kirjaneni hinnangul on riik oma regulatsioonidega sektori rahvusvahelisest konkurentsist välja tagurdanud ja tegelikult puudub selge arusaam, kuidas ja kuhu edasi. Puidu ja metsatööstus võiks olla Eesti majanduse lipulaev ja rohepöörde kõige suurem võitja, aga paraku on ta Eesti riigis muutunud kõige suuremaks kaotajaks.⁶⁴ Heaks eeskujuks on põhjanaabrid, kus puidusektor tunneb, et Soome praegune valitsus arvestab igati metsanduse ja tööstuse vajadustega. Tagatud on puidu kättesaadavus lähiaastateks, samuti ei lange Soome riigimetsade haldaja *Metsähallituse* raiemahud.⁶⁵

⁵⁸ 1 CZK=0,041 €

⁵⁹ Forstverein Niederösterreich und Wien, 10.08.2023

⁶⁰ Forstverein Niederösterreich und Wien, 04.09.2023

⁶¹ Holzkurier, 25.10.2023

⁶² 1 m³ absoluutkuiva kuusepuitu kaalub 0,42 t, mis kuupmeetri hinnaks 25,2-42 eurot. Värskest raiatud kuusepuit kaalub umbes 0,655 t, mis teeb värskest raiatud kuusepuidu tonni hinnaks 38,46-64,10 eurot ja kuupmeetri hinnaks ikka 25,2-42 eurot. Puidutiheduse väärtused Puiduteadus 2006.

⁶³ Forstverein Niederösterreich und Wien, 16.10.2023

⁶⁴ Tööstusuudised, 27.10.2023

⁶⁵ Tööstusuudised, 07.09.2023

Metsaomaniku vaatevinklist tundub, et kõige vähem saab praegusest kriisist mõjutatud kasepuidust sortimendid. Ka küttepuit on suutnud parandada oma hinnataset ja kui nüüd just väga soe talv ei tule, gaasi ja CO₂ hind märgatavalt ei lange, võiks see hinnatase ka püsida. Teiste sortimentide osas on väga palju määramatust.

Kasutatud lühendid:

CZK – tšehhi kroon

EMPL – Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit

EL – Euroopa Liit

EPK – Eesti Puidumüügikeskus

EUR - euro

EUWID – Europäischer Wirtschaftsdienst

KÜ Eramets – Keskühistu Eramets

Luke – *Luonnonvarakeskus* (Soome Loodusressursside Instituut)

mld – 1 000 000 000 (miljard)

mln – 1 000 000 (miljon)

METLA – Metsäntutkimuslaitos

pm³ - puistekuupmeeter

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

tm – tihumeeter, võrdub kuupmeetriga (m³)